

KLAPNING - MATERIALEFLYTNING ELLER DUMPNING AF GIFTIGT AFFALD?

Klapning af havbundsmateriale har fået politikeres og miljøorganisationers opmærksomhed. I pressen og på sociale medier ses borgernes bekymring for **"dumpning af giftigt affald" på havet og havnenes bekymring vedrørende "fortsat havnedrift og udvikling i takt med tiden"**. Denne artikel sætter spot på de mange hensyn og miljøkrav, som gælder ved klapning på havet.

TEKST /
CAMILLA
ROSENHAGEN
Miljøkonsulent,
Danske Havne

Bundmaterialet kan opdeles til forskelligt brug. Store sten har en værdi til f.eks. kystbeskyttelse eller kunstige stenrev, som øger biodiversiteten.

Klapning er flytning af hav- og/eller havnebund med skib fra et sted til et andet. Det er helt almindelig praksis og foregår mange gange året rundt i de danske farvande. Havstrømmene flytter også materiale naturligt, og det fører til, at nogle havne sander til, og at sandet må flyttes, for at havnen fungerer.

Nye fragtskibe bliver stadig større og har brug for større vanddybder, når de ligger til kaj. Det betyder, at havnene ønsker at modernisere og evt. udbygge kajanlæg, og i den forbindelse øge den mulige sejldybde. Mere havbundsmateriale skal flyttes, når sejlrænder og havne skal være dybere.

Ved klapning flyttes tungt materiale, og ofte mange

m³, så af hensyn til CO₂ og pengepung ønskes materialet ikke flyttet længere væk end nødvendigt. Er materialet forurennet, skal det deponeres. Er materialet kun let forurennet, på linje med den havbund det flyttes til, kan det tillades, så længe der foretages analyser af materialet, og det sikres, at forureningen er under fastsatte grænseværdier. Det er på linje med jordflytning på land, som også foregår hele tiden.

Fordele ved klapning:

- Er typisk den letteste og billigste måde at flytte materialet på
- Er nødvendig for søtransporten og havnenes funktion
- Kan være den mest miljøvenlige måde at håndtere materialet på

Ulemper ved klapning:

- Analysegrundlag skal være på plads, så der ikke sker utilsigtet forurening
- Vandet over klap-området kan blive uklart i tiden under og lige efter klapningen
- Der vil ske en mekanisk påvirkning af havbunden. Der tager tid, før livet på bunden er genoprettet til niveauet før, og derfor bør der ikke klappes på særligt artsrige eller følsomme områder.
- Materialet nyttiggøres ikke.

DEN BEDSTE BRUG AF RÅSTOFFERNE?

Den danske havbund er i dag påvirket af sandsugning og lignende udvinding af råstoffer på havet. Nogle steder er der såkaldte "sugehuller", som giver adskillige meters ekstra havdybde og områder med mindre liv på havbunden. Her kan det være oplagt at lægge det flyttede sand og havnebund.

For at mindske fremtidig sandsugning og gravning efter råstoffer på land bør det vurderes, om et bundmateriale kan anvendes til byggeri eller udbygninger på land.

Råstoffer er dog i dag så billige i Danmark, at det er svært at få økonomi i sådanne projekter, især hvis der skal renses. Med højere råstofpriser i fremtiden, vil vi sandsynligvis se mere genanvendelse på land af det hav- og havnebundsmateriale, som skal fjernes fra havne og sejlrænder. Har havbunden et højt indhold af organisk materiale og vand, er det i dag svært at genanvende.

Foto: Frederikshavn Havn

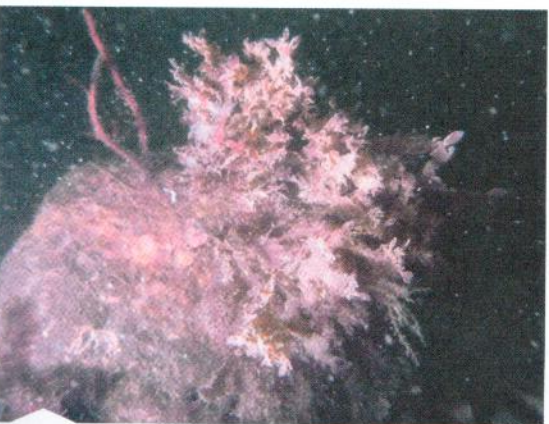
HVOR STOR ER PÅVIRKNINGEN?

DTU Aqua, har i rapport nr. 361-2020 beskrevet analyser af påvirkningen fra bl.a. klappning på det kystnære havmiljø, og vurderer:

- For gravning og losning i forbindelse med klappning og skubning af rent vandrende sand forbi havn/sejlrende (bypass) udgør de samlede udpegede arealer mellem 1-2.420 ha svarende til mellem 0,1-2,9% af arealet af de vandområder, hvor aktiviteterne er foregået.
- Det kan antages, at de arealer, der rent faktisk bliver påvirket af aktiviteterne, er mindre end de arealer, der er blevet givet tilladelse til, at disse aktiviteter ikke har potentiel væsentlig effekt for kvalitetselementerne på vandområde-niveau, om end der lokalt kan være påvirkninger.
- Andelen af sedimenter, der flyder i havvandet som følge af klappning mv., udgør en meget lille del i

Foto: Odense Havn

Havbundens dyr kravler ret hurtigt tilbage på det klappede område. Disse billeder kom med op, da Odense Havn sendte en dykker ned for at fotografere som del af en miljøanalyse i 2011.

forhold til den naturlige mængde af suspenderede materialer (partikler og fnug, der enten flyder på eller svæver i vand). Det er generelt væsentligt mindre end 1%.

- Mængden af suspenderet sediment har indflydelse på lyset, der kan nå havbunden, og dermed også på vækst af f.eks. ålegræs. F.eks. i det nordlige Lillebælt udgør det suspenderede sediment fra fiskeri, råstofindvinding og klappning 0,413%, (Lillebælt syd - 0,017%),

MILJØHENSYNET. HVORNÅR KAN DER KLAPPES:

- 1) Materialet, der skal flyttes fra den nuværende placering til at andet sted på havet, har prøvetagningsværdier under såkaldt nedre aktionsniveau, svarende til baggrundskoncentrationsværdier i danske farvande. Materialet kan evt. have enkelte sedimentprøver, som ligger en smule højere, men stadig under øvre aktionsniveau (forureningsgrænse), og stadig være vurderet som egnet til deponering på havet.
- 2) Klappingspladserne er miljømæssigt vurderede og fundet egnede. Den biologiske flora og fauna-tilstand skal helst vurderes til at være ringe, og påvirkningerne på vandmiljøet vurderet meget begrænsede. Afstande til kyst, væsentlige ålegræs-områder og Natura 2000 områder skal helst være så store, at undersøgelserne viser, at der ikke vil ske nogen nævneværdig påvirkning, og desuden at påvirkningerne vil være kortvarige.

Ved valg af en konkret klappingsplads afvejes desuden forhold til sejlads- eller fiskerimæssige interesser, samt råstofinteresser, kulturhistoriske beskyttelsesinteresser og havnenes ønske om at begrænse sejlfrafstanden.

Miljøstyrelsen er myndighed vedr. tilladelser til klappning og har et fagligt team, som behandler ansøgninger, vurderer miljø- og risikoforhold og giver tilladelse med vilkår til den specifikke klappning. På Miljøstyrelsens hjemmeside findes en nærmere beskrivelse af reglerne, ligesom der kan findes svar på hyppigt stillede spørgsmål, findes nyere tilladelser mv. Se mere her: Klappning på havet og nyttiggørelse | Miljøstyrelsen (mst.dk)

I Danmark klappes årligt ca. 3,3 mio. m³ havbunds-materiale (baseret på data fra 2016-2018), nogle år betydeligt mere end andre. Der er en særlig proces vedr. godkendelsen af det bundmateriale, som p.t. klappes ved Køge Bugt i forbindelse med Lynetteholmen, da projektet Lynetteholmen er vedtaget ved anlægslov ■

Foto: Thyborøn Havn

Uddybningsfartøj i Thyborøn Havn.

Kilder: Miljøstyrelsens hjemmeside, diverse klaptilladelser og DTU-rapporten DTU Aqua-rapport nr. 361-2020.